

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

In deze paragraaf worden risico's in beeld gebracht en gerelateerd aan de benodigde weerstandscapaciteit. Op basis van een geactualiseerd risicoregister wordt in programmabegroting en Jaarstukken, het benodigde weerstandsvermogen bepaald.

Het begrip 'risico' wordt gedefinieerd als 'een kans op een niet te voorspellen gebeurtenis, die een nadelig effect kan hebben op de organisatie, de doelen die zijn gesteld of de financiële positie van de gemeente Woensdrecht'. Onze visie op risicobeheersing is in onderstaande uitgangspunten uitgewerkt.

Op structurele wijze omgaan met risicomanagement

Woensdrecht hanteert organisatiebreed een structureel systeem van risicomanagement. Alle onderkende risico's worden opgenomen in een risicoregister met toelichting en beheers- maatregelen. Periodiek worden de risico's geïnventariseerd, worden beheersmaatregelen gekoppeld aan deze risico's en vindt evaluatie plaats van beheersmaatregelen.

Voorzichtig financieel beleid vormt het fundament voor de weerstandscapaciteit

Woensdrecht wil een structureel financieel gezonde organisatie zijn. Daarom wordt uitgegaan van een voorzichtig financieel beleid als fundament voor de weerstandscapaciteit. Met de door de raad vastgestelde normering, dat de omvang van de weerstandscapaciteit (in €) minimaal 1,4 maal zo groot dient te zijn als de gekwantificeerde risico's (in €).

Welke risico's zijn aanvaardbaar?

Aanvaardbare risico's voor onze gemeente zijn die risico's, die onvermijdelijk zijn om de doelstellingen te realiseren, die de raad heeft vastgesteld en waarbij de risico's niet geheel of gedeel- telyk zijn af te dekken door het treffen van kostenefficiënte beheersmaatregelen, zoals bijvoorbeeld het afsluiten van verzekeringen en het aanpassen van werkprocessen.

Risicomethodiek

De kwantificering van een risico wordt bepaald door de kans (waarschijnlijkheid van optreden) en de impact (financiële gevolgen) met elkaar te vermenigvuldigen.

De inschatting van de kans is verdeeld over 5 mogelijke klassen, van zeer klein (minder dan of gelijk aan 5%) tot zeer groot (meer dan of gelijk aan 76%). De inschatting van de impact is verdeeld over 5 mogelijke klassen, van zeer laag (minder dan € 50.000) tot zeer hoog (meer dan € 500.000). Met behulp van een risicoscore (= kans x impact) kunnen risico's worden gerangschikt en wordt inzichtelijk welke risico's het meest belangrijk zijn om te worden beheerst.

De risicomatrix geeft een overzicht van de risico's binnen de verschillende klassen en een indicatie van de totale potentiële impact van het risico. In navolgende risicomatrix zijn de onderscheiden risico's met een geraamd financieel gevolg voor de stand per eind 2019, ingedeeld naar kans-klasse en impact-klasse. De letters in deze tabel verwijzen naar de risico's, die onderstaand nader tekstueel toegelicht worden.

Kans	Impact				
	kleiner dan € 50.000	tussen € 50.000 en € 100.000	tussen € 100.000 en € 250.000	tussen € 250.000 en € 500.000	groter dan € 500.000
Zeer groot (76% - 100%)					
Groot (51% - 75%)					
Gemiddeld (26% - 50%)			l	f, h, i	d
Klein (6% - 25%)	m		k		a, b, c, g
Zeer klein (0% - 5%)				j	e

Status en ontwikkeling van de belangrijkste risico's

De belangrijkste risico's, die onze gemeente in de periode tot en met 2019 loopt, worden hierna weergegeven en vergeleken met de raming in de Jaarstukken 2017. De hoogte van de voor 2019 onderkende risico's resulteren uit de vermenigvuldiging van enerzijds de inschatting van de kans (in %) en van anderzijds de impact (in €).

De inschatting van de kans en de impact zijn onderstaand niet weergegeven, maar vormen een belangrijk onderdeel van ons gemeentelijk risicobeleid.

a. Joint Venture Business Park Aviolanda (BPA)

In deze publiek-private samenwerking loopt onze gemeente een marktrisico als aandeelhouder (20%) en als verschaffer van leningen. De financieringsbehoefte, die resulteert uit het Ondernemingsplan Business Plan Aviolanda 2018-2023 kan leiden tot het verschaffen van additionele financiering aan BPA, binnen de door de gemeenteraad gestelde kaders. Vanwege een verlaagde kansinschatting daalt de risico inschatting voor deze deelneming naar € 600.000, ten opzichte van de risico-raming per eind 2017 van € 700.000.

b. Wet Werk en Bijstand, beroep op bijstand en minimabeleid

Fluctuaties in het klantenbestand van de ISD leiden tot extra uitgaven ten laste van het BUIG-budget en het minimabeleid. Factoren, die een stijging van het klantenbestand veroorzaken, zijn de toename van het aantal WW-uitkeringen en taakstelling voor de opname van statushouders. Het actuele risico wordt ingeschat op € 428.600; eind 2017 werd dit risico nog ingeschat op € 466.000.

c. Jeugdzorg

Dit betreft het risico, dat de kosten van de jeugdzorg -vanwege landelijke korting, toename aantal cliënten, e.d.- uiteindelijk hoger zijn dan begroot. Op basis van het budget voor 2019 wordt dit risico ingeschat op € 726.750; in 2017 nog € 694.500.

d. Beschermd wonen

Onduidelijk is nog of de rijksoverheid de tariefstelling inzake beschermd wonen zal gaan verhogen. Indien dat niet het geval is, zal onze gemeente de komende jaren naar verwachting een risico lopen van in totaal € 432.000, hetgeen -vanwege voortschrijdend inzicht- hoger is dan de risico inschatting eind 2017 van € 240.000.

e. Wmo (algemeen)

Risico's zijn gelegen in de manier waarop huishoudelijke ondersteuning wordt vormgegeven en in de hoogte van uurtarieven. Het geraamde budget voor nieuwe taken en huishoudelijke hulp bedraagt € 3.5 miljoen. Het actuele risico wordt ingeschat op € 175.800; eind 2017 nog € 161.500.

Onze gemeente loopt momenteel **bepaalde risico's** (d.w.z. lager dan € 150.000 per risico) betreffende de navolgende onderwerpen en organisaties.

f. Afvalinzameling & -verwerking

Dit betreft het risico, dat het tekort op de afvalinzameling en - verwerking niet door flankerende maatregelen en door verhoging van de tarieven kan worden gecompenseerd, waardoor per saldo nog kosten ten laste van de reguliere gemeentelijke exploitatie dienen te worden gebracht.

g. Grondexploitatie

Onze gemeente heeft een beperkte grondpositie. De boekwaarde bedraagt naar verwachting per eind 2019 ca € 0,96 mln. bestaande uit de grondposities in centrum Hoogerheide, Verlengde Duinstraat en Noordrand Ossendrecht. Onze gemeente loopt het risico, dat gronden uiteindelijk niet of tegen een lagere grondprijs verkocht worden.

h. Wmo (eigen bijdrage)

Naast het onder e genoemde algemeen budgettair Wmo risico wordt een additioneel risico onderkend vanwege de invoering van de eigen bijdrage en de maximering van de hoogte van de eigen bijdrage per 1 januari 2019. De geraamde meerjarige financiële effecten voor onze gemeente zijn voor 50% al in de exploitatiebegroting opgenomen. Vanwege de onzekerheid omtrent de compensatie door de rijksoverheid wordt de resterende 50% gezien als risico.

i. ISD

Risico is gelegen in de omvang en duur van de formatieve taakstelling voor de komende 4 jaren. Duidelijk dient te worden of de taakstelling ingevuld kan worden en zo ja, voor welke omvang.

j. Participatiebudget

Risico's in fluctuaties aan de inkomstenkant die niet (volledig) gecompenseerd kunnen worden aan de uitgaven-/beleidskant. Doel is om meer mensen, ook mensen met een arbeidsbeperking, aan het werk te krijgen.

k. Gemeentegaranties cultuur, sport en zorg

Met betrekking tot cultuur, sport en zorg bestaat het risico, dat niet aan de financiële verplichtingen kan worden voldaan.

l. Wet- en regelgeving

De Europese en nationale wet- en regelgeving vanuit de overheid heeft veelal belangrijke gevolgen voor gemeentelijke organisaties. Regelgeving waar niet altijd automatisch een extra overheidsvergoeding tegenover staat en die omgeven zijn met risico's qua concrete invulling. Voorbeeld hiervan is de toenemende digitalisering waarbij zorgvuldig omgaan met gegevens van inwoners en organisaties voor gemeenten van steeds groter belang is en specifieke huisvestings- en juridische risico's binnen de uitvoering van de programma's. Keuzes en uitvoering zijn omgeven met risico's.

m. Wet Houdbare Overheids Financiën (HOF)

Deze wet zet de investeringsruimte van gemeenten onder druk en legt beperkingen op aan de inzet van reserves. In de praktijk is de impact op onze gemeentelijke financiering laag en daarmee ook het risico.

De totaal geraamde te kwantificeren risico's voor 2019 worden geraamd op € 2.84 miljoen. Dit is nagenoeg gelijk aan de -in de Jaarstukken 2017 geraamde- totale omvang van de risico's van € 2.83 miljoen.

Niet kwantificeerbare risico's

Niet alle risico's hebben direct financiële gevolgen. Op risico's zonder (duidelijke) financiële gevolgen, maar met grote niet-financiële gevolgen, dient het management te sturen.

Een belangrijk niet-gekwantificeerde risico voor onze gemeente is dat de gemeente Moerdijk en de Veiligheidsregio MWB door de omliggende bedrijven van Chemie Pack in Moerdijk verantwoordelijk gehouden worden voor de schade van de brand in 2011.

In de afgelopen jaren is het gemeentelijke risico m.b.t. de door onze gemeente verstrekte garantstellingen voor de Nationale Hypotheekgarantie en voor het Waarborgfonds Sociale Woningbouw gekwantificeerd. Uit de praktijk van de afgelopen jaren (vanaf start crisis in 2008) is gebleken, dat zelfs in een periode van een zware economische crisis (met in de woningbouw Vestia als belangrijk voorbeeld) geen beroep op gemeentes wordt gedaan om financieel bij te springen. Vandaar dat dit risico (voorheen ingeschat op 0,5%) nu gezien wordt als een theoretisch risico en daarom niet meer gekwantificeerd wordt.

Inventarisatie weerstandscapaciteit

Bij de inventarisatie van de weerstandscapaciteit wordt onderscheid gemaakt tussen de weerstandscapaciteit in de vermogenssfeer en in de exploitatiesfeer.

De weerstandscapaciteit in de vermogenssfeer wordt gevormd door het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve, het vrij beschikbaar deel van de bestemmingsreserves - de bestemmingsreserve Sociaal Domein - en stille reserves.

Op het vrij aanwendbare deel van de algemene reserve zijn de geplande, reeds besloten, onttrekkingen voor de komende jaren in mindering gebracht en is de exploitatiewinst over het jaarresultaat 2017 toegevoegd.

Van stille reserves is sprake indien activa een hogere waarde vertegenwoordigen dan de boekwaarde op de balans. Zolang de desbetreffende eigendommen echter niet voor verkoop in aanmerking komen, kunnen de stille reserves niet te gelde worden gemaakt. In de weerstandscapaciteit zijn de stille reserves als pm-post opgenomen.

De weerstandscapaciteit in de exploitatiesfeer wordt gevormd door de onbenutte belastingcapaciteit en de begrotingsruimte. De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de extra structurele middelen, die gegenereerd kunnen worden door de tarieven van de gemeentelijke heffingen te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit kan worden berekend door de toegestane belastingtarieven (het tarief om tot een 'artikel 12 gemeente' gerekend te worden) te vergelijken met de belastingbaten/belastingtarieven in onze gemeente.

Norm en realisatie weerstandsratio

Van belang is, dat de 'vrije' ruimte in de exploitatie en de reserves (weerstandscapaciteit) voldoende is om de risico's op te kunnen vangen. Dit wordt uitgedrukt in een weerstandsratio. De raad van Woensdrecht heeft als norm voor de weerstandsratio de (minimale) waarde van 1,4 vastgesteld.

De voor 2019 begrote totale weerstandscapaciteit bedraagt € 4.55 miljoen. Dit bedrag is opgebouwd uit het saldo van de Algemene Reserve, de reserve Sociaal Domein en de onbenutte belastingcapaciteit per 31 dec 2019, waarop de investeringsuitgaven voor de periode tot en met 2022 in mindering zijn gebracht. Aan risico's is een totaalbedrag geraamd van € 2.84 miljoen. Hieruit resulteert een weerstandsratio van 1,60.

Ontwikkeling kengetallen

Navolgende financiële kengetallen geven inzicht in onze financiële positie en zorgen voor een onderlinge vergelijkbaarheid van gemeenten.

Kengetallen	Jaarverslag		Begroting		Meerjarenplanning	
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Netto schuldquote	12,4%	20,4%	22,6%	22,9%	18,7%	14,8%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	8,7%	17,2%	19,0%	19,3%	15,1%	11,2%
Solvabiliteitsratio	48,5%	41,8%	36,6%	35,5%	36,5%	37,0%
Grondexploitatie	2,4%	3,4%	2,1%	2,9%	1,0%	0,3%
Structurele exploitatieruimte	1,5%	2,3%	1,1%	1,7%	1,9%	1,7%
Belastingcapaciteit	90,5%	91,4%	95,9%	96,2%	96,6%	97,0%

Beoordeling van de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De financiële positie van onze gemeente is te kwalificeren als zijnde goed. De meeste ratio's blijven de kwalificatie 'goed' behouden in de ramingsperiode. Onze solvabiliteit neemt af naar 36,6% per eind 2019 door de verschuiving van reserves naar voorzieningen m.b.t. wegen en openbare verlichting. Door stijging van de leningportefeuille neemt de schuldquote toe, maar deze is nog steeds beperkt. Algemene conclusie is, dat zich alleen wijzigingen zullen voordoen in de wijze van financiering, d.w.z. meer financiering met korte schulden en minder met eigen vermogen. Het kengetal belastingcapaciteit blijft in de ramingsperiode stijgen door de verhoging van de woonlastendruk tot een waarde van 95,9% in 2019 en uiteindelijk 97% in 2022, hetgeen betekent dat de Woensdrechtse woonlasten toe blijven groeien naar het landelijk gemiddelde.

Netto schuldquote & netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Een waarde van minder dan 90% wordt beschouwd als zijnde goed. De huidige waarde is dus stijgend, maar nog zeer goed.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate, waarin we in staat zijn aan onze financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Een waarde van meer dan 50% is goed/uitstekend.

Grondexploitatie

Geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting / jaarrekening en uitgedrukt in een percentage. Een waarde van minder dan 20% is goed.

Structurele exploitatieruimte

Beoordeling van welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Een waarde van meer dan 0% wordt beschouwd als goed.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. Het Coelo publiceert deze lasten in de 'Atlas van de lokale lasten'. Een waarde van minder dan 95% is goed.